

Xınalıq dilindən Çin dilinə qədər uzanan multikulturalizm yolu

1800 kilometr yol qət etdik. 7 gün ərzində 23 rayonda olduq. İcra başçıları, səkinlər, müəllim və şagirdlərlə görüşdük. Onlara Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin təşkilatçılığı və Dövlət müşaviri Kamal Abdullayevin baş redaktorluğu ilə 25 xalqın dilində nəşr olunmuş alman türkoloqu Henrix Fridrix fon Ditsin 1815-ci ildə ilk dəfə dünya elminə təqdim etdiyi "Kitabi-Dədə Qorqud". Basat Təpəgözü öldürdüyü boyu bəyan edər" kitabını hədiyyə verdik.

Kitaba ətraflı önsöz yazan Fridrix fon Dits yeni aşkar edilmiş Oğuz siklopunu Homerin qədim siklopu ilə müqayisə edib. 52 bənddən ibarət olan müqayisəli önsözü oxuyanda məlum olur ki, "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanı Homer üçün mənbə rolunu oynayıb, sadəcə birinci dastan elm aləminə ikincidən gətirilib. Fridrix fon Ditsin qələmə aldığı önsözün 51-ci bəndindən oxuyuruq: "Mən inanıram ki, Homer Təpəgöz nağılını Asiyaya səyahətində eşitmişdir. Homer tərcüməçi vasitəsi ilə danışdığına görə, təsvir ona natamam şəkildə çatdırılmış ola bilər və o da yalnız əsas cizgiləri öz Polifemininə vermişdir. Ola bilsin ki, o, bu əhvalatı İonien yaxınlığında özü eşitmişdir. Çünki oğuzların bir qəbiləsi kim bilir hansı ad altında, Priamin müttəfiqi olmuş və Troyanın mühasirəsi zamanı yunanlara qarşı vuruşmuşdur. Beləliklə də, Təpəgöz nağılı kiçik Asiyaya gətirilmiş, Homerin vaxtında yeni bir xatirə kimi yadda qalmış, Homer bundan istifadə etmişdir. Belə aydın olur ki, mükəmməl bir Siklop nağılı qədim zamanlarda Homərə daxil olmadan bəzi xalqlar arasında geniş yayılmışdır və buna görə də, yunanların yazılarında oxunanları məhz yunanlara aid etmək olduqca ədalətsizlikdir. Mən yunanların bir çox elmi təsəvvür və məlumatlarına əsasən sübut etmişəm ki, bunlar Yaxın Şərqlilərdən əxz edilmişdir".

Türkoloq növbəti cümlələri ilə məntiqinə sanki möhür vurur. O, qeyd edir ki, "Krallığın yazıları kitabı"nda, "Asiya haqqında xatirələr" kitabında Asiya ilə tam bir əlaqəli nağıl, yaxud əfsanəyə çevrilmiş hekayə görürük, yunanlar bundan sikloplar adı ilə heç əlaqəsi olmadan danışirlar: "Çünki onlar siklopların 3 növündən söz açsalar da, Oğuzların bizə qoyub getdiyi bir bütövünü yarada bilməyiblər".

Belə möhtəşəm müqayisənin müəllifi hər zaman Azərbaycan xalqı tərəfindən hör-

mətlə anılacaq. Təsadüfi deyil ki, Prezident İlham Əliyev "Kitabi-Dədə Qorqud"un alman dilində ilk tərcüməsi və nəşrinin 200 illiyinin 2015-ci il boyu qeyd edilməsi haqqında Sərəncam imzaladı. Sərəncam çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının millətlərarası multikulturalizm və dini məsələlər üzrə Dövlət müşavirinin rəhbərliyi və təşkilatçılığı ilə silsilə tədbirlər keçirildi. "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanının təbliğatı və təşviqatı həm ölkə daxilində, həm də xaricdə geniş səviyədə aparıldı. Bu mövzuda Beynəlxalq kollokvium, alim, tələbə, şagird konfransları keçirildi, dəyirmi masalar və elmi mühazirələr təşkil olundu.

Alman türkoloqu Henrix Fridrix fon Ditsin 1815-ci ildə ilk dəfə dünya elminə təqdim etdiyi "Kitabi - Dədə Qorqud". Basat Təpəgözü öldürdüyü boyu bəyan edər" kitabının 25 dildə tərcümə olunması da bu qəbildən olan işlər arasında hadisəyə çevrildi. Azərbaycanda yaşayan müxtəlif xalqların və dünya xalqlarının dillərində nəşr olunan kitab multikultural əhəmiyyətinə görə, xüsusi fərqlənir. Ardından daha böyük hadisə baş verdi: Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 2016-cı il Azərbaycanda Multikulturalizm ili elan edildi.

Multikulturalizm ilinin ilk ayı və ikinci on günlüyü. Əlimizdə 25 kitab var - möhtəşəm xalq dastanının 12 boyundan birinin - Basatın Təpəgözü öldürdüyü boyun 25 dildə tərcüməsi. Dövlət müşaviri Kamal Abdullayevin təşəbbüsü ilə kitabın bölgə rəsmilərinə və əhaliyə hədiyyə olunması tapşırığını alırıq. Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin əməkdaşı Nurlan Məmmədov, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondunun iki əməkdaşı - Tural Şahbazov və bu yazının müəllifi yanvarın 12-dən regionlara səfərə başlayırıq. Marşrutumuz: Qobustan, Şamaxı, İsmayilli, Ağsu, Kürdəmir, Ağdaş, Ucar, Göyçay, Yevlax, Mingəçevir, Gəncə, Şəmkir, Tovuz, Ağstafa, Qazax, Go-

ranboy, Zaqatala, Balakən, Qax, Şəki, Oğuz, Qəbələ. Marşrutu bir xətt boyunca cizmaq obyektiv səbəblərdən alınmırdı. Qazaxdan Balakənə qayıtmaq, İsmayıldan Ağsuya yol almaq kəsişən xətlər boyunca hərəkət etməkdir. İlk baxışdan belə hərəkət yorğunluq yaradır. Səmimiyyətimizə inanın, biz yorulmadıq,

əksinə, zövq yaşadıq... Multikulturalizm ilində mənəviyyət dastanı ətrafında maarifləndirmə yolu tutaraq missionerlik etmək hər kəsə nəşib olan xoşbəxtlik deyil.

Əvvəlcə şəhər və rayonların icra başçıları, müavinləri ilə görüşdük. Onlara kitab barəsində geniş məlumat verdik. Rayonların qəsəbə-kəndlərində, təhsil müəssisələrində nəşrin təqdimatı və təbliğatının keçirilməsinin vacibliyi ətrafında danışdıq. Söz-sözə dəstək oldu. Olduğumuz bütün rayonların rəhbərləri 25 dildə nəşr olunan "Kitabi-Dədə Qorqud". Basat Təpəgözü öldürdüyü boyu bəyan edər" kitabının Multikulturalizm ilində birgəyaşayış mədəniyyətimizin təbliğatı istiqamətində dəyərli istinad olduğunu vurğuladılar, bu istinada söykənərək geniş tədbirlər keçirəcəklərini bildirdilər.

Bilik Fondunun nümayəndələri olan məktəb direktorlarının rəhbərlik etdikləri təhsil ocaqlarında da olduq. Şamaxı rayonu Kamil Nəbiyev adına Məlhəm kənd tam orta məktəbində tat kökənli şagirdlərlə görüşümüz, İsmayilli rayonu Heydər Əliyev adına İvanovka kənd tam orta məktəbində malakan məktəblilərlə ünsiyyətimiz uzun zaman yadda-

şımızda qalacaq təəssüratlar yaratdı. Mingəçevir Texniki Hümanitar liseyinin şagirdləri isə artıq bir neçə dəfə qorqudsünaslığa töhvə verəcək layihələrin fəal iştirakçıları olublar. Qardaşlaşmış məktəblərə hədiyyə etdiyimiz 25 dildə çevrilmiş kitabın təqdimatı zamanı məlum oldu ki, şagirdlər Fridrix fon Ditsi, Dədə Qorqudu, Basatı, Təpəgözü, Bəkili, Qazan xanı kifayət qədər yaxşı tanıyırlar. Onların "Kitabi-Dədə Qorqud" qəhrəmanları barədə səsləndirdikləri fikirləri dinləmək qürurverici idi.

Qəbələnin Niç kəndində, Zaqatalanın Əliabad qəsəbəsi və Cəbrayıl kəndində udi, ingiloy, avar məktəbliləri ilə görüşlərimizin təəssüratı bizdə inşa müsabiqəsi ideyası yaratdı. Ümumilikdə, 14 məktəbdə olduq. Birlikdə belə qə-

rara gəldik ki, 25 xalqın dilində nəşr olunan Alman türkoloqu Henrix Fridrix fon Ditsin 1815-ci ildə ilk dəfə dünya elminə təqdim etdiyi "Kitabi-Dədə Qorqud". Basat Təpəgözü öldürdüyü boyu bəyan edər" kitabı ilə bağlı məlumatlar əsasında şagirdlər inşa yazaraq, Bilik Fonduna təqdim etsinlər. Bilik Fondu da münisflər heyəti yaradaraq, müsabiqədə qalib olan məktəbliləri mükafatlandırın. Bu da multikulturalizmin ilinə məktəblilərin verdiyi ilk töhvlərdən biri olar.

Ardı da olacaq, səfərimizin də, yazının da. Missiyamızı davam etdirəcəyik. Növbəti istiqamət şimal, cənub və aran bölgələridir. Azərbaycanlının həyat tərzini multikulturalizmin dəyərini mənəviyyət dastanımız "Kitabi-Dədə Qorqud" vasitəsi ilə insanlara aşılamaq gələcəyə xidmətdir. Gələcəyə sabahdır. Henrix Fridrix fon Ditsə, bütün Qorqud ellərinə dərin ehtiram və məhəbbətlə sabaha doğru yol alışıq.

Ceyhun Musaoğlu,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondunun Perspektiv inkişaf və layihələrin monitorinqi qrupunun rəhbəri, mətbuat katibi